

***Classica et Christiana*, 20/2, 2025,
ISSN: 1842-3043; e-ISSN: 2393-2961**

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2

Rezumate/Riassunti/Abstracts

**VESTIGII ROMANE PE MĂRCILE POȘTALE ROMÂNEȘTI DIN
PERIOADA REGIMULUI COMUNIST**

Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ
(Universitatea din București)

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.17

Keywords: *postage stamps, antiquity, Roman civilisation, ideology, communist regime.*

Abstract: *Roman Antiquities on Romanian Postage Stamps During the Communist Regime.* Recognizing that postage stamps serve as vehicle for visual messaging endorsed by an issuing state, this paper examines how the Romanian communist regime employed stamp issues depicting Roman antiquities to construct and disseminate its visual propaganda, both within the country and on the international stage.

Cuvinte-cheie: *marcă poștală, antichitate, civilizație romană, ideologie, regim comunist*

Rezumat: Pornind de la împrejurarea că mărcile poștale sunt purtătorii unor mesaje vizuale asumate de statul emitent, studiul propune o explorare a manierei în care regimul comunist din România a utilizat emisiunile poștale cu reprezentări ale vestigiilor romane pentru a-și construi discursul propagandistic vizual diseminat în plan intern și internațional.

EPIGRAPHIC LATIN IN ROMANIAN STUDIES IN POST-WAR PERIOD

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.43

Roxana-Gabriela CURCĂ
(“Alexandru Ioan Cuza” University of Iași)

Keywords: *Latin language, epigraphy, Romanian state of the art.*

Abstracts: *This bibliographic research aims to consider the study of epigraphic Latin in Dacia and Moesia Inferior in Romanian exegesis. Several stages of evolution of this type of research can be distinguished, from the initial phase of publishing fundamental syntheses to the emergence of new specialized approaches, in line with internationally updated methodologies.*

Cuvinte-cheie: *limba latină, epigrafie, istoricul cercetării românești.*

Rezumat: *Latina epigrafică în studiile românești din perioada postbelică. Această cercetare de natură bibliografică își propune să ia în considerare studiul latinei epigrafice din Dacia și Moesia Inferior în exegeza românească. Se disting mai multe etape de evoluție a cercetărilor de acest tip, de la faza inițială a publicării sintezelor fundamentale la apariția unor abordări specializate noi, în concordanță cu metodologiile actualizate pe plan internațional.*

UN ALT LATINISM INTERBELIC: URMAȘII FRANCOFONI AI ROMEI

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.53

Dan DANA
(CNRS/HiSoMA, Lyon)

Keywords: *classical studies, Dionisie M. Pippidi, historiography, interwar period, Nicolae I. Herescu, Romanian Latinists, Scarlat Lambrino.*

Abstract: *Another interwar Latinism: French-speaking descendants of Rome. A general overview on the interwar school of Romanian Latinists, such as Alexandru Graur, Scarlat Lambrino, Matei G. Nicolau, Nicolae I. Herescu, Dionisie M. Pippidi, and Victor Buescu, also draws on data from archives, particularly private correspondence: the preparation of these specialists in Romania and in Paris; the scholarly links during the interwar period with the Occident and the status of French as the cultural and scientific language par excellence at that time; the publications produced by Romanian Latinists, whether specialized or for a larger audience; institutional aspects, also related to cultural directions and heritages; the prolongation of this mission by those who left the country or remained in exile; the place that some of these philologists assumed in interwar cultural and ideological debates, in an era of cultural dynamism as well as tensions. It is a completely different Latinism, after the founding Latinism of the Transylvanian School and after the important moment represented by Vasile Pârvan: a scholarly, Francophone, universal but also national Latinism. Interwar Latinism actually functioned as a connection to the West, but also to a scholarly world with its methods (i.e., its requirements) and freedoms (i.e., the need for critical thinking), while its exponents appear aware of the necessary openness to modernity and society.*

Cuvinte-cheie: *Dionisie M. Pippidi, istoriografie, latiniști români, Nicolae I. Herescu, perioada interbelică, Scarlat Lambrino, studii clasice.*

Rezumat: *O privire sintetică despre școala de latiniști interbelici, precum Alexandru Graur, Scarlat Lambrino, Matei G. Nicolau, Nicolae I. Herescu, Dionisie M. Pippidi și Victor Buescu, exploatează și date din arhive, cu precădere epistolare: formarea acestor specialiști în România și la Paris; legăturile savante ale epocii interbelice cu Occidentul și statutul de limbă culturală și științifică par excellence de care s-a bucurat atunci franceza; publicațiile pe care latiniștii români le animă, fie ele specializate sau de popularizare; aspectele instituționale, legate și de direcții și moșteniri culturale; continuarea acestei misiuni de cei plecați sau rămași în exil; locul pe care câțiva dintre acești filologi și l-au asumat în dezbaterile culturale și ideologice interbelice, într-o epocă de dinamism cultural dar nelipsită de tensionări. Este un cu totul alt latinism, după cel fondator al Școlii Ardelene, și după momentul important reprezentat de Vasile Pârvan: un latinism savant, francofon, universal dar și național. Latinismul interbelic a funcționat de fapt ca o racordare la Occident, dar și la o lume savantă cu metodele (adică exigențele) și libertățile ei (adică necesitatea spiritului critic), iar exponenții săi apar conștienți de deschiderea necesară către modernitate și societate.*

ROMA ANTICĂ ÎN PERCEPȚIA LUI LIVIU REBREANU

Gabriela E. DIMA

(Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.85

Keywords: *Liviu Rebreanu, Metropole, Rome, Antiquity, Latinity.*

Abstract: *Ancient Rome as Seen by Liviu Rebreanu: The study explores the way in which Liviu Rebreanu perceived Rome during his 1927 visit, an experience detailed in the volume Metropole. Rebreanu lived this encounter as a rediscovery of the self: for him, every ruin was endowed with meaning, to the point of becoming the very expression of divine harmony and perfection. In his vision, Rome is not merely the witness of a long-gone civilization, but the embodiment of the Latin spirit itself, the very foundation of Romanian identity.*

Cuvinte-cheie: *Liviu Rebreanu, Metropole, Roma, antichitate, latinitate.*

Rezumat: *Lucrarea urmărește felul în care Liviu Rebreanu a perceput Roma în timpul vizitei sale din 1927, experiență consemnată în volumul Metropole. Rebreanu trăiește vizita ca pe o regăsire de sine: pentru el, fiecare ruină e impregnată de semnificații, până la a deveni expresia unei armonii divine și a*

perfectiunii. În viziunea sa, Roma nu este doar martora unei civilizații trecute, ci însăși întruparea spiritului latin, fundament al identității românești.

IMAGINEA ROMEI ÎN CULTURA ROMÂNĂ PRIN OCHII AUTORILOR DE LIMBĂ GREACĂ VECHĂ

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.97

Theodor GEORGESCU
(Universitatea din București)

Keywords: Rome, Romanian culture, Reception of Rome, Ancient Greek writers.

Abstract: The Image of Rome in Romanian Culture through the Eyes of Ancient Greek Writers. In every country's culture, the image of Antiquity has been built over time, mainly through the efforts of those who studied its written sources. In Romanian culture, Rome was primarily what we had learned from Titus Livius or Tacitus or from many other Latin authors, translated into Romanian especially since the 20th century. After the 1950s, several Greek authors were translated in Romania, such as Appian, Plutarch, Polybius, Cassius Dio, and Diodorus of Sicily, whose works either reveal details or nuances that shed new light on the Rome we knew until then, or show that certain episodes, well known from Latin historians, actually originated in a Greek source.

Cuvinte-cheie: Roma, cultura română, receptarea Romei, autori antici de limbă greacă.

Rezumat: În cultura fiecărei țări, imaginea Antichității s-a construit de-a lungul timpului mai ales prin eforturile celor care i-au studiat izvoarele scrise. În cultura română, Roma era în primul rând cea despre care aflaserăm de la Titus Livius sau Tacitus sau de la mulți alți autori de limbă latină, traduși în românește mai ales începând cu sec. al XX-lea. După anii 1950 în România sunt traduși mai mulți autori de limbă greacă, precum Appian, Plutarh, Polybios, Cassius Dio și Diodor din Sicilia, din a căror operă cititorul descoperă fie amănunte sau nuanțe care-i luminează diferit Roma cunoscută până atunci, fie află că anumite episoade, arhicunoscute de la istoricii latini, își aveau originea, de fapt, într-o sursă de limbă greacă.

„ȘI ÎN ROMÂNIA SE LUCREAZĂ ÎN VEDEREA SĂRBĂTORIRII LUI OVIDIU”. BIMILENARUL NAȘTERII LUI PUBLIUS OVIDIUS NASO (1957-1958)

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.111

Marian I. HARIUC
(Academia Română – Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”)

Keywords: Publius Ovidius Naso, Romanian-Italian relations, Roman Antiquity, scientific institutions.

Abstract: *In Romania, Work is also being done in Preparation for the “Celebration of Ovid”: The Bimillenary of the Birth of Publius Ovidius Naso (1957-1958).* The Personality of Publius Ovidius Naso has created numerous opportunities for dialogue with the Italian space in modern Romanian culture. After a peak phase during the interwar period, when Romanian-Italian ties reached a high level of collaboration involving scientific and educational spheres, the rupture that occurred after 1948 reassessed the traditional meanings of these relations. Initially, the bimillennium of Publius Ovidius Naso's birth attracted political attention, but the significance of these events was especially marked by the involvement of scientific and university institutions capable of delineating relevant elements in the efforts to restore Romanian-Italian relations. While the events organized in Romania in 1957 were limited to simple connections with foreign guests, a scientific approach to the relevance of Ovid's work in Romania was made possible the following year during the events held in Italy. All aimed to foster closer ties, especially among specialists in Roman Antiquity and various personalities who could contribute to the development of networks of intellectual sociability, within the limited conditions imposed by the international context of the time.

Cuvinte-cheie: Publius Ovidius Naso, relații româno-italiene, antichitate română, instituții științifice

Rezumat: Personalitatea lui Publius Ovidius Naso a creat în cultura română modernă numeroase prilejuri de dialog cu spațiul italian. După o fază de apogeu petrecută în perioada interbelică, atunci când legăturile româno-italiene au ajuns la un nivel de colaborare înalt, ce implica medii științifice și educaționale, ruptura produsă după 1948 a revizuit din semnificațiile tradiționale ale acestor raporturi. În primă fază, bimilenarul nașterii lui Publius Ovidius Naso a intrat în atenția politică, dar anvergura evenimentelor a fost dată în special de implicarea unor instituții științifice și universitare în măsură să delimiteze elemente relevante în eforturile restabilirii relațiilor româno-italiene. Dacă manifestările organizate în România în 1957 s-au rezumat la simple conexiuni cu invitații străini, o abordare științifică a relevanței operei lui Ovidius în România a fost posibilă în următorul an, în cadrul manifestărilor organizate în Italia. Toate au avut rolul de a impulsiona apropierea în special dintre specialiști ai antichității romane și diverse personalități ce ar fi putut contribui la dezvoltarea unor rețele de sociabilitate intelectuală, în condițiile limitate impuse de contextul internațional al vremii.

AMO, AMAS, AMAT... (1943) DE V. BENEȘ: O DISTOPIE TOTALITARĂ CURAJOASĂ, CU UN ROMAN ȘI MULȚI (ALȚI) BARBARI

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.131

Emanuela ILIE
(Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Keywords: *V. Beneș, inter-war interval, totalitarian dystopia, Roman, barbarian.*

Abstract: *“Amo, amas, amat...” (1943) by V. Beneș: a courageous totalitarian dystopia, with a Roman and lots of (other) barbarians.* Taking into account the four modes of existence of historical fiction theorized by David Cowart in “History and the Contemporary Novel”, my study begins with a brief presentation of the Romanian historical literature from the beginning of the 20th century, to continue with an analysis of one of the most courageous texts with an antique pretext written during the Antonescu dictatorship: “Amo, amas, amat...” (1943) by V. Beneș. This short visionary prose, which illustrates the type “The Way it Will Be” from Cowart’s taxonomy, is in fact a carefully disguised totalitarian dystopia, which deviates from the dominant model of the era. Most of our writers viewed history through a lens visibly distorted by the socio-political and ideological stakes of the day. Except for the ingenious avant-garde diversions, most of the fictional exercises of returning to a more or less distant past have mostly failed: either in sad eulogies of an obsolete way of life, or in lyrical lamentations of the “ubi sunt...?” type, or in ridiculous panegyrics and transparent pleas for certain nationalist ideologies (usually extremist). By contrast, “Amo, amas, amat...” configures a dystopian universe whose meanings denounce the horrors of the totalitarian system and announce the ontological ruin, which no utopian construct can disguise.

Cuvinte-cheie: *V. Beneș, perioada interbelică, distopie totalitară, roman, barbar.*

Rezumat: *Plecând de la cele patru moduri de existență a ficțiunii istorice pe care le teoretizează David Cowart în “History and the Contemporary Novel”, studiul meu începe cu o prezentare succintă a literaturii istorice românești de la începutul secolului al XX-lea, pentru a continua cu analiza unuia dintre cele mai curajoase texte cu pretext antic scrise în timpul dictaturii antonesciene: “Amo, amas, amat...” (1943) de V. Beneș. Această proză scurtă vizionară, ce ilustrează tipul “The Way it Will Be” din taxonomia lui Cowart, constituie de fapt o distopie totalitară atent deghizată, care se abate de la modelul dominant în epocă. Majoritatea scriitorilor noștri priveau istoria printr-o lentilă vizibil deformată de mizele socio-politice și ideologice ale zilei. Cu excepția deturnărilor de semn și sens autentic avangardist, exercițiile ficționale de întoarcere în trecutul mai mult sau*

mai puțin îndepărtat au eșuat de cele mai multe ori: fie în elogii întristătoare ale unui mod de viață revolut, fie în lamentații liricoide de tipul ubi sunt...?, fie în panegirice jenante și pledoarii transparente pentru anumite ideologii naționaliste (de regulă, extremiste). Prin opoziție, „Amo, amas, amat...” configurează un univers distopic ale cărui semnificații denunță ororile sistemului totalitar și anunță falimentul ontologic, pe care niciun construct utopic nu îl poate deghiza.

ISTORIA ROMEI ÎN MANUALELE ȘCOLARE DIN PERIOADA 1920-1948

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.149

Gheorghe IUTIȘ
(Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Keywords: *Romanian school textbooks, author, Roman state, Roman Empire.*

Abstract: *The History of Rome in School Textbooks from the Period 1920-1948.* The author investigates how the history of the Roman state is presented in national and world history textbooks from the interwar period and the years immediately following it, up until the establishment of the communist regime in Romania. Among the conclusions drawn from this research are the following: the authors of the textbooks (O. Tafrali, Emil Diaconescu, Ioan Lupaș, Theodor Avr. Aguletti, C. C. Giurescu, etc.) included a large amount of information, which was not always adapted to the age level of the students for whom the textbooks were intended. However, these works were sometimes supplemented with images, maps, and reading excerpts – tools that were very useful in the learning process. The study also concludes that it was essential for school textbooks to be periodically revised and updated with current information, in line with the progress of Romanian historiography at the time. In some cases, entirely new curricula and, consequently, new textbooks were needed for various grade levels and types of schools – primary, secondary, teacher training (“normal”), commercial, high school, etc.

Cuvinte-cheie: *manuale școlare românești, autor, statul roman, Imperiul roman.*

Rezumat: *Autorul investighează modul în care istoria statului roman este prezentată în manualele de istorie națională și universală din perioada interbelică și din anii imediat următori, până la instaurarea regimului comunist în România. Printre concluziile desprinse în urma acestei cercetări se numără următoarele: autorii manualelor (O. Tafrali, Emil Diaconescu, Ioan Lupaș, Theodor Avr. Aguletti, C. C. Giurescu etc.) au inclus o cantitate mare de informații, care nu era întotdeauna adaptată nivelului de vârstă al elevilor cărora le erau destinate*

aceste manuale. Totuși, unele dintre aceste lucrări erau completate cu imagini, hărți și fragmente de lectură – instrumente foarte utile în procesul de învățare. Studiul mai concluzionează că era esențial ca manualele școlare să fie revizuite periodic și actualizate cu informații noi, în concordanță cu progresele istoriografiei românești din acea perioadă. În unele cazuri, era nevoie de programe școlare complet noi și, implicit, de manuale noi, destinate diverselor niveluri de învățământ și tipuri de școli – primare, secundare, școli normale (de formare a învățătorilor), comerciale, licee etc.

ȘCOALA DE ARHEOLOGIE DE LA CLUJ ȘI STUDIUL RELIGIEI ROMANE DIN DACIA

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.159

Sorin NEMETI
(Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca)

Keywords: Archaeology “School”, Roman Religion, Dacia, Historiography.

Abstract: *The Archaeology School from Cluj and the Study of Roman Religion in Dacia.* The article examines the genesis and development of the so-called “Cluj school” of ancient history and archaeology, a scholarly tradition that is difficult to define but became institutionally structured after 1919 through the University of Upper Dacia, the Institute of Classical Studies, the Institute of History of the Romanian Academy, and the Cluj History Museum. Constantin Daicoviciu played a central role, formulating in the 1940s the major research directions: the predominance of Oriental cults in Roman Dacia, the syncretism and rapid Romanization of both local deities and the indigenous population, and the late diffusion of Christianity, regarded as a foundation of Daco-Roman continuity. The first generation of Cluj archaeologists and epigraphists (C. Daicoviciu, O. Floca, M. Macrea, I. I. Russu) inherited the legacy of late-19th-century Hungarian scholarship and consolidated V. Pârvan’s program. Subsequent generations (1960s-1990s) continued to pursue the same themes – Oriental cults, the persistence of indigenous beliefs, and early Christianity – though with shifting emphases shaped by ideological context. Methodologically, research remained largely archaeological and epigraphic, rarely moving beyond a positivist level, while interpretation was dominated by the German paradigm of Roman religion as a cold, ritualized system, contrasted with the more appealing Oriental cults. Overall, the study of religion in Roman Dacia was subordinated to the Daco-Romanist program, seeking to explain both Romanization and the continuity of the local population.

Cuvinte-cheie: „școală” arheologică, religie romană, Dacia, istoriografie.

Rezumat: Articolul analizează geneza și dezvoltarea așa-numitei „școli clujene” de istorie antică și arheologie, o tradiție academică dificil de definit, dar

care a căpătat o structură instituțională după 1919 prin Universitatea Daciei Superioare, Institutul de Studii Clasice, Institutul de Istorie al Academiei Române și Muzeul de Istorie din Cluj. Constantin Daicoviciu a jucat un rol central, formulând în anii 1940 principalele direcții de cercetare: predominanța cultelor orientale în Dacia romană, sincretismul și romanizarea rapidă atât a zeităților locale, cât și a populației indigene, precum și difuzarea târzie a creștinismului, considerată o fundație a continuității daco-romane. Prima generație de arheologi și epigrafiști clujeni (C. Daicoviciu, O. Floca, M. Macrea, I. I. Russu) a moștenit moștenirea științifică a cercetării maghiare de la sfârșitul secolului al XIX-lea și a consolidat programul lui V. Pârvan. Generațiile următoare (anii 1960–1990) au continuat să abordeze aceleași teme – cultele orientale, persistența credințelor indigene și creștinismul timpuriu – deși cu accente modificate, influențate de contextul ideologic. Metodologic, cercetarea a rămas în mare parte arheologică și epigrafică, rareori depășind un nivel pozitivist, iar interpretarea a fost dominată de paradigma germană a religiei romane ca sistem rece, ritualizat, în contrast cu cultele orientale, considerate mai atractive. În ansamblu, studiul religiei în Dacia romană a fost subordonat programului daco-romanist, având ca scop explicarea atât a romanizării, cât și a continuității populației locale.

ITALIAN LANGUAGE AND CIVILIZATION AT THE UNIVERSITY OF IAȘI IN THE FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.171

Ionuț NISTOR
("Alexandru Ioan Cuza" University of Iași)

Keywords: *University of Iași, Italian language, Italian Department, Romanian-Italian relations.*

Summary: *The study of the Italian language at the University of Iași was stimulated by the joint political initiative of Romania and Italy to boost bilateral relations. The political agreement concluded in 1926 paved the way for cultural and academic cooperation, while Mussolini's objective to develop relations with south-eastern European countries, to the detriment of France, led to a more visible presence of Italian culture in Romania especially due to the opening of language and civilization departments within universities. The first Italian Language Department was established at the University of Iași in 1929. The introduction of Italian as a compulsory discipline for Modern Philology students in the mid-1930s led to an increase in the number of students. However, the development of Romanian-Italian academic relations, which was also politically stimulated by both countries joining the Axis, was halted for political reasons, as well: from 1943 Romania and Italy followed different paths, and the collaboration between universities was thus interrupted.*

Cuvinte-cheie: *Universitatea din Iași, limba italiană, Departamentul de Italiană, relații româno-italiene.*

Rezumat: *Limba și civilizația italiană la Universitatea din Iași în prima jumătate a secolului al XX-lea.* Studiul limbii italiene la Universitatea din Iași a fost stimulat de inițiativa politică a României și Italiei de a dinamiza relațiile bilaterale. Acordul politic din 1926 a deschis calea cooperării culturale și academice, iar obiectivul lui Mussolini de a dezvolta relațiile cu statele din Europa sud-estică, în detrimentul Franței, a dus la consolidarea prezenței italiene în România, prin înființarea unor lectorate de limbă și civilizație. Astfel, în 1929, se deschidea, la Universitatea din Iași, primul Lectorat de limbă italiană. Introducerea învățământului de limbă italiană ca materie obligatorie pentru studenții care urmau Filologia modernă, de la mijlocul anilor '30, a dus la creșterea numărului de studenți. Dar această dezvoltare a relațiilor academice româno-italiene, stimulate politic odată în plus de prezența ambelor state în cadrul Axei, a fost oprită tot din considerente politice: din 1943 România și Italia au urmat trasee diferite, care au întrerupt și colaborările dintre universități.

PROVINCIA MOESIA INFERIOR ÎN ISTORIOGRAFIA ROMÂNESCĂ DE LA VASILE PÂRVAN LA TRATATUL DE ISTORIA ROMÂNILOR (2001)

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.181

Adriana PANAITTE

(Academia Română - Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”)

Keywords: *Moesia Inferior, Scythia, Dobrudja, Pârvan, historiography, romanization, nationalism.*

Abstract: *The Province of Moesia Inferior in Romanian Historiography from Vasile Pârvan to the History of the Romanians (2001).* This article presents the image of the province of Moesia Inferior in Romanian historiography from Vasile Pârvan to *Istoria Românilor* (The History of the Romanians), a work published by the Romanian Academy in 2001. Going through the main histories of Dobrudja, the historical Romanian region that was part of the province of Moesia Inferior, which later became Scythia, the main aspects of each work are presented, but also the way in which the writing of history changed from the interwar period to the communist period, and after 1989. Specific aspects of the early communist/ stalinist period are highlighted, then moving on to the period of easing, beginning in the 1960s, to reach the last years of the regime, characterized by national-communist ideology. In the author's opinion, nationalism is still strongly present in the Romanian historiography, but so are other themes such as Romanization and Daco-Roman continuity.

Cuvinte-cheie: *Moesia Inferior, Scythia, Dobrogea, Pârvan, istoriografie, romanizare, naționalism.*

Rezumat: *Acest articol prezintă imaginea provinciei Moesia Inferior în istoriografia românească, de la Vasile Pârvan până la Istoria Românilor, lucrare publicată de Academia Română în 2001. Parcurgând principalele istorii ale Dobrogei, regiunea istorică românească care a făcut parte din provincia Moesia Inferior, devenită ulterior Scythia, sunt prezentate aspectele principale ale fiecărei lucrări, dar și modul în care scrierea istoriei s-a schimbat de la perioada interbelică la perioada comunistă și după 1989. Sunt evidențiate aspecte specifice perioadei comuniste/staliniste timpurii, apoi se trece la perioada de relaxare, începând cu anii 1960, pentru a ajunge la ultimii ani ai regimului, caracterizați de ideologia național-comunistă. În opinia autoarei, naționalismul este încă puternic prezent în istoriografia românească, dar la fel sunt și alte teme, precum romanizarea și continuitatea daco-romană.*

DESPRE TRECUTUL UNUI CUVÂNT. „DACIADA”, DE LA TITLU DE EPOPEE LA COMPETIȚIE SPORTIVĂ

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.207

Bogdan POPA

(Academia Română – Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”)

Cuvinte-cheie: *„Daciada”, politici de tineret, totalitarism, Carol II, Nicolae Ceaușescu.*

Rezumat: *Articolul de față reprezintă o introducere în istoria unui cuvânt: „Daciada”. Asociat mental competiției sportive din anii 1970-1980, marcați de creșterea rolului dacilor în propaganda regimului comunist, „Daciada” are o istorie semantică mult mai complexă. Apărut ca titlu de epopée în 1885, cuvântul a fost folosit în anii 1930 în conexiune cu politica de tineret a regimului regelui Carol II. Deși legăturile cauzale sunt încă greu de stabilit, „Daciada” sugerează o conexiune și posibile comparații, între politicile de tineret din anii 1930 și cele din 1970-1980, decenii marcate de cultul personalității conducătorilor Carol II și Nicolae Ceaușescu.*

Keywords: *“Daciada”, youth policies, totalitarianism, Carol II, Nicolae Ceaușescu.*

Abstract: *On the past of a word. “Daciada”, from epos title to sports competition. This article is an introduction into the semantic history of “Daciada”. Mentally associated with the mass youth sports competition organised in the 1970s-1980s, marked by the increased role of the ancient population of the Dacians in the propaganda of the communist regime. The semantic history of the*

term “Daciada” is much more complex. Coined as an epos name in 1885, the “Daciada” was used again during the 1930s in connection with the youth policy of King Carol II. Though any possible causal links remain to be established, “Daciada” hints towards a connection and possible comparisons between the youth policies of the 1930s and the 1970s-1980s, decades marked by the personality cultus of Carol II and Nicolae Ceaușescu.

EDIȚII DIN AUTORIZĂRI LATINI ÎN PERIOADA COMUNISTĂ – EXIGENȚE PROFESIONALE, CONCESII IDEOLOGICE

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.217

Nelu ZUGRAVU, Claudia TĂRNĂUCEANU
(Centrul de Studii Clasice și Creștine,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Keywords: *Latin authors, Romanian editions, communism, classical philology, ideological concessions.*

Abstract: *The editions of Latin authors during the Communist period – professional requirements, ideological concessions.* Under the communist regime, numerous translations from classical Latin literature were published by various publishing houses in different series, some devoted to educational and cultural purposes, aimed at a diverse audience, in accordance with ideological objectives. In Romania of that period, the publication of Latin authors reveals a coexistence between the professional standards of classical philology and the concessions imposed by the ideology of the time. Nevertheless, the introductions and commentaries influenced by the dominant ideological concepts of the era – particularly the interpretation of ancient works through the lens of dialectical materialism and socialist humanism – do not seem to have been part of a coherent program of reinterpreting Antiquity, but rather had a fragmented character, depending on the publishing context or the nature of the work. Translators and editors made concessions by using terms and expressions that reflected the specific political context of the communist period, such as interpretations referring to “class struggle” or the “ideals of labor.” However, despite this influence, most translations maintain a high professional standard. In many cases, ideological influences did not diminish the beauty and accuracy of the translations, which were crafted in harmony with the literary art and style of the originals. An interesting aspect is the frequency of socio-political terms given modern Romanian equivalents that force the interpretation in order to fit into the official ideological framework. It can be observed that the impact of ideology on these editions underwent different phases: the 1950s and 1960s were the period of maximum intensity of communist influence, when prefaces and notes in the editions strongly reflected political orientations; then, in the 1970s, a relative relaxation of

ideological intervention can be noted, which allowed for the publication of more interpretively balanced editions.

ANTICHI ITINERARI DI PELLEGRINAGGIO AL SANTUARIO DI SAN MICHELE SUL GARGANO

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.257

Immacolata AULISA
(Università degli Studi di Bari Aldo Moro)

Keywords: *pilgrimage routes, sacred geography, Saint Michael, sanctuaries, Gargano.*

Abstract: *Ancient Pilgrimage Routes to the Sanctuary of Saint Michael on the Gargano.* This paper presents a selection of ancient pilgrimage routes followed by pilgrims who crossed Apulia and visited the Micaelic sanctuary on the Gargano. Active as early as the fifth century, the sanctuary is frequently mentioned in various *Itineraria* due to its strategic location on a high mountain overlooking the port of Siponto – a key point of connection between East and West – as well as for its extraordinary renown and the uninterrupted continuity of its cult. The *Itineraria* examined here are particularly valuable not only for their descriptions of the routes, but also for the wealth of information they provide on cultic, religious, and social practices in the regions traversed. They include accounts of ceremonies, festivals, and local traditions, and occasionally offer insights into economic activities such as agriculture, craftsmanship, and local trade. In addition, they contain details on the hospitality offered to travelers – inns, taverns, and other accommodations – as well as information on the region's climate and seasonal travel conditions. These additional elements make the *Itineraria* not only practical travel guides, but also rich documentary sources for reconstructing everyday life and the natural environment of the Gargano and, more broadly, of Apulia in the distant past.

Cuvinte-cheie: *rute de de pelerinaj, geografie sacră, Sf. Mihail, sanctuare, Gargano.*

Rezumat: *Rute străvechi de pelerinaj la Sanctuarul Sfântului Mihail de pe Gargano.* Această lucrare prezintă o selecție de rute străvechi de pelerinaj urmate de credincioșii care traversau Apulia pentru a vizita sanctuarul Sf. Mihail de pe Gargano. Activ încă din secolul al V-lea, sanctuarul este frecvent menționat în diverse *Itineraria*, datorită amplasării sale strategice pe un munte înalt ce domină portul Siponto – un punct-cheie de legătură între Est și Vest – precum și a faimei sale extraordinare și continuității neîntrerupte a cultului. *Itineraria* analizate aici sunt deosebit de valoroase nu doar pentru descrierile traseelor, ci și pentru bogăția informațiilor despre practicile cultice, religioase și sociale

din regiunile traversate. Ele includ relatări despre ceremonii, festivaluri și tradiții locale și uneori oferă perspective asupra activităților economice precum agricultura, meșteșugurile și comerțul local. În plus, conțin detalii despre ospitalitatea oferită călătorilor – hanuri, taverna și alte tipuri de cazare – precum și informații despre clima regiunii și condițiile de călătorie în funcție de anotimp. Aceste elemente suplimentare fac ca Itineraria să nu fie doar ghiduri de călătorie practice, ci și surse documentare valoroase pentru reconstrucția vieții cotidiene și a mediului natural din Gargano și, în sens mai larg, din Apulia în trecutul îndepărtat.

L'IMMAGINE DEI VISIGOTI NELLA CRONACA DI IDAZIO

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.291

Francesco BOTTI

(Alma Mater Studiorum – Università di Bologna)

Parole chiave: *Idazio, Visigoti, Teodorico II, Suevi, Isidoro di Siviglia, Giordane, Sidonio Apollinare.*

Riassunto: *L'obiettivo di questa ricerca è quello di analizzare l'immagine poco lusinghiera che Idazio ci ha lasciato dei Visigoti, a partire da due passi della Cronaca che descrivono le violenze commesse dalle truppe di Teodorico II durante la campagna spagnola del 456-457 (Hyd., 174 e 186). Confrontando questi episodi con altri simili all'interno dell'opera e facendo un parallelo col trattamento che Idazio riserva agli Suevi, si intende dimostrare come il vescovo abbia volutamente accentuato alcuni aspetti del comportamento dei Visigoti, in particolare nei confronti delle chiese e del clero cattolico, per giustificare il giudizio integralmente negativo che ci dà di loro. Si cercherà quindi di capire le ragioni politiche, religiose e personali che l'hanno spinto a costruire una narrazione simile, che è invece assente nelle altre fonti che descrivono gli stessi fatti (Giordane e Isidoro).*

Keywords: *Hydatius, Visigoths, Theodoric II, Sueves, Isidore of Seville, Jordanes, Sidonius Apollinaris.*

Abstract: *The description of the Visigoths in the Chronicle of Hydatius. The aim of this research is to analyse the unflattering image Hydatius gives us of the Visigoths, focusing on two passages from the Chronicle that describe the abuses committed by Theodoric II's troops during the Spanish campaign of 456-457 (Hyd., 174 and 186). By comparing these episodes with similar ones within the Chronicle and by drawing a parallel with Hydatius' treatment of the Sueves, this investigation seeks to demonstrate how the bishop deliberately emphasised certain aspects of the Visigoths' behaviour, particularly towards the churches and the Catholic clergy, in order to justify his wholly negative judgement of them. The study will finally attempt to understand the political, religious and*

personal reasons that prompted him to construct such a narrative, which is absent in the other sources describing the same events (Jordanes and Isidore).

Cuvinte-cheie: *Hydatius, vizigoți, Theodoric II, suevi, Isidor de Sevilla, Iordanes, Sidonius Apollinaris.*

Rezumat: *Descrierea vizigoților în Cronica lui Hydatius.* Scopul acestei cercetări este de a analiza imaginea nefavorabilă pe care Hydatius ne-o oferă despre vizigoți, concentrându-se pe două pasaje din Cronică ce descriu abuzurile comise de trupele lui Theodoric al II-lea în timpul campaniei din Hispania din anii 456-457 (Hyd., 174 și 186). Prin compararea acestor episoade cu altele similare din cadrul Cronicii și prin trasarea unui paralelism cu modul în care Hydatius îi tratează pe suevi, această investigație urmărește să demonstreze cum episcopul a accentuat în mod deliberat anumite aspecte ale comportamentului vizigoților, în special față de biserici și de clerul catolic, pentru a-și justifica judecata profund negativă asupra lor. Studiul va încerca, în cele din urmă, să înțeleagă motivele politice, religioase și personale care l-au determinat să construiască o astfel de narațiune, absentă în celelalte surse care descriu aceleași evenimente (Iordanes și Isidor).

UN CAPITOLO DI STORIA DEGLI STUDI DEL NOVECENTO SULLA POESIA BUCOLICA GRECA E LATINA

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.309

Antonella BRUZZONE
(Università degli Studi di Sassari)

Keywords: *Bruno Luiselli, Greek and Latin bucolic poetry, Lutatius Catulus and his literary "circle", Virgil and Appendix Vergiliana, Calpurnius Siculus, Nemesian.*

Abstract: *A chapter of the history of twentieth-century studies on Greek and Latin bucolic poetry.* This paper focuses on studies relating to Greek and Latin bucolic poetry from the 1960s to the 1980s through the lens of Bruno Luiselli's research activity, who showed interest in this subject area at the beginning of his career: the article published in *Maia* on Nemesian's *I ecloga* dates from 1958. This interest, far from being accidental or episodic, unfolds over the course of about a decade, culminating in the dense volume on the origins and forms of bucolic poetry in Greece and Rome (*Studi sulla poesia bucolica*, Cagliari, Editrice Sarda Fossataro, 1967). Later, on the occasion of the Virgilian Bimillenary celebrations (1982), Luiselli returned to deal with the fourth eclogue from a different perspective, concentrating on the early Christian interpretation of the poem, and deepening, in line with the privileged scope of his more mature investi-

gations, that interpretation in properly historical-theological terms, that is, the history of patristic theology.

Parole chiave: *Bruno Luiselli, poesia bucolica greca e latina, Lutazio Catulo e il suo "circolo" letterario, Virgilio e Appendix Vergiliana, Calpurnio Siculo, Nemesiano.*

Riassunto: *Questo lavoro si focalizza sugli studi relativi alla poesia bucolica greca e latina degli anni '60/'80 del Novecento attraverso il punto di vista dell'attività di ricerca di Bruno Luiselli, il quale mostrò interesse per tale area tematica all'inizio della sua carriera: è del 1958 l'articolo pubblicato in Maia sulla I ecloga di Nemesiano. Questo interesse, lungi dal configurarsi come accidentale o episodico, si dispiega nell'arco di circa un decennio, e culmina nel denso volume su origini e forme della poesia bucolica in Grecia e a Roma (Studi sulla poesia bucolica, Cagliari, Editrice Sarda Fossataro, 1967). Più tardi, in occasione delle celebrazioni del Bimillenario virgiliano (1982), Luiselli tornerà a occuparsi della IV ecloga in un'ottica diversa, concentrandosi sulla interpretazione veterocristiana del componimento, e approfondendo, in linea con l'ambito privilegiato delle sue indagini più mature, quella interpretazione in termini propriamente storico-teologici, ovvero di storia della teologia patristica.*

Cuvinte-cheie: *Bruno Luiselli, poezia bucolică greacă și latină, Lutatius Catulus și „cercul” său literar, Vergiliu și Appendix Vergiliana, Calpurinius Sículus, Nemesianus.*

Rezumat: *Această lucrare se concentrează asupra studiilor referitoare la poezia bucolică greacă și latină din anii '60-'80 ai secolului XX, prin prisma activității de cercetare a lui Bruno Luiselli, care a manifestat interes pentru această tematică încă de la începutul carierei sale: în 1958 a publicat în revista Maia un articol despre prima eclogă a lui Nemesianus. Acest interes, departe de a fi întâmplător sau episodic, se desfășoară pe parcursul a circa un deceniu și culminează cu volumul dens dedicat originilor și formelor poeziei bucolice în Grecia și la Roma (Studii despre poezia bucolică, Cagliari, Editrice Sarda Fossataro, 1967). Mai târziu, cu ocazia celebrărilor Bimilenarului virgilian (1982), Luiselli revine asupra celei de-a patra ecloge dintr-o perspectivă diferită, concentrându-se asupra interpretării vetero-creștine a compoziției și aprofundând, în concordanță cu domeniul privilegiat al cercetărilor sale mai mature, această interpretare în termeni strict istorico-teologici, adică din perspectiva istoriei teologiei patristice.*

MARE UNDIQUE ET UNDIQUE CAELUM: IL TOPOS DEL VIAGGIO IN MARE NELL'EPISTOLA 49 DI PAOLINO DI NOLA

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.325

Maria Carolina CAMPONE

(Dipartimento Umanistico, Accademia Militare “Nunziatella” Napoli)

Keywords: *Epistle 49, Paulinus Nolanus, fides, God gubernator, nautical metaphor.*

Abstract: *Mare undique et undique caelum: the topos of the sea voyage in Paulinus of Nola's Epistle 49.* Epistle 49 is an important document of the philosophical substratum present in the epistolary and carmina of Paulinus Nolanus. Taking up a theme widely present in classical literature and in Stoic and Neoplatonic philosophy, the author presents the mystical experience as the only one capable of ensuring the salvation of the faithful and of creating the basis for a new society capable of resisting social contingencies. The typical lexicon of romanitas is widely re-semanticized, but it is above all the points of contact with the Platonic lesson that make this writing an exceptional document of Paulinus' contribution to early Christian thought.

Cuvinte-cheie: *Paulinus Nolanus, Epistola 49, fides, Dumnezeu gubernator, metaforă nautică.*

Rezumat: *Mare undique et undique caelum: topos-ul călătoriei pe mare în Epistola 49 a lui Paulinus de Nola.* Epistola 49 constituie un document important al substratului filozofic prezent în corespondența și poeziile lui Paulinus Nolanus. Preluând o temă larg prezentă în literatura clasică și în filosofia stoică și neoplatonică, autorul prezintă experiența mistică ca fiind singura capabilă să asigure mântuirea credincioșilor și să creeze bazele unei noi societăți capabile să reziste contingentelor sociale. Lexiconul tipic al lui romanitas este larg resemanticizat, dar mai presus de toate punctele de contact cu lecția platoniciană fac din această scriere un document excepțional al contribuției lui Paulinus la gândirea creștină timpurie.

UT IUGUM CONTINET SIRPICULOS: A PROPOSITO DI 'SIRPI' E TRANSUMANZA IN VARRO RUST. 2,2,9

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.347

Dalila D'ALFONSO
(Università di Foggia)

Keywords: *Varro, transumance, De re rustica, sirpiculi.*

Abstract: *Ut iugum continet sirpiculos: On 'sirpi' and transhumance in Varro rust. 2.2.9.* The contribution focuses on a key passage from Varro's *De re rustica*, which presents an original simile deeply connected to the theme of transhumance.

Cuvinte-cheie: Varro, transumanță, De re rustica, sirpiculi.

Rezumat: *Ut iugum continet sirpiculos: Despre «sirpi» și transhumanță în Varro rust. 2,2,9.* Contribuția se concentrează pe un pasaj cheie din De re rustica a lui Varro, care prezintă o comparație originală, profund legată de tema transhumanței.

PRATICHE DI DISCREDITO DALLA STORIOGRAFIA PAGANA DEL IV SECOLO D.C.: MULIEBRITAS VS. VIRILITAS NELLE RA- PRESENTAZIONI DI POTERE

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.365

Beatrice GIROTTI

(Alma Mater Studiorum – Università di Bologna)

Parole-chiave: *rappresentazione, immagine e legittimità del potere, deformità, Historia Augusta, Ammiano Marcellino, cristiani, costruzioni narrative.*

Riassunto: Sono qui analizzati alcuni usi dei termini muliebris e muliebriter nella storiografia tardoantica, con particolare attenzione ai contesti di Ammiano Marcellino e della Historia Augusta. L'indagine mostra come questi termini, tradizionalmente associati al mondo femminile, vengano impiegati per stigmatizzare figure maschili ritenute indegne del potere attraverso una strategia retorica volta a mettere in discussione la virilitas e la legittimità politica. Ammiano, in particolare, associa tali connotazioni negative a senatori oltre che a eunuchi e popoli barbari; la Historia Augusta, pur con un registro più ambiguo, sviluppa giudizi analoghi su imperatori come Adriano, Elagabalo, Commodo e altri. Il linguaggio della muliebritas diventa così uno strumento narrativo per costruire una delegittimazione morale e politica, riflettendo tensioni ideologiche profonde nella rappresentazione del potere imperiale nel IV secolo.

Keywords: *representation, image and legitimacy of power, deformity, Historia Augusta, Ammianus Marcellinus, Christians, narrative constructions.*

Abstract: *Practices of discredit in 4th-century AD pagan historiography: muliebritas vs. virilitas in representations of power.* This study analyzes the use and sense of the terms muliebris and muliebriter in late antique historiography, with particular attention to Ammianus Marcellinus and the Historia Augusta. The investigation shows how these terms, traditionally associated with the feminine world, are employed to stigmatize male figures deemed unworthy of power, through a rhetorical strategy aimed at questioning their virilitas and political legitimacy. Ammianus, in particular, links such negative conno-

tations to eunuchs, senators, and barbarian peoples; the *Historia Augusta*, though with a more ambiguous tone, develops similar judgments about emperors such as Hadrian, Elagabalus, and Commodus. The language of muliebritas thus becomes a narrative tool for constructing moral and political delegitimization, reflecting deep ideological tensions in the representation of imperial power in the fourth century.

Cuvinte-cheie: reprezentare, imagine și legitimitate a puterii, diformitate, *Historia Augusta*, Ammianus Marcellinus, creștini, construcții narative.

Rezumat: *Practici de discreditare în istoriografia păgână din secolul al IV-lea d.Hr.: muliebritas vs. virilitas în reprezentările puterii.* Acest studiu analizează utilizarea și sensul termenilor muliebris și muliebriter în istoriografia târzie, cu o atenție deosebită asupra lui Ammianus Marcellinus și a lucrării *Historia Augusta*. Investigația arată cum acești termeni, asociați în mod tradițional cu lumea feminină, sunt folosiți pentru a stigmatiza figuri masculine considerate nevrednice de putere, printr-o strategie retorică menită să le pună sub semnul întrebării virilitas și legitimitatea politică. Ammianus, în special, leagă aceste conotații negative de eunuci, senatori și popoare barbare; *Historia Augusta*, deși cu un ton mai ambiguu, formulează judecăți similare despre împărați precum Hadrian, Elagabal și Commodus. Limbajul privitor la muliebritas devine astfel un instrument narativ de construire a delegitimării morale și politice, reflectând tensiuni ideologice profunde în reprezentarea puterii imperiale din secolul al IV-lea.

“O MISERA DOMUS HERCULEA”: UN CONTRIBUTO INEDITO ALLA FORTUNA UMANISTICA DEL MITO DI ERCOLE

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.385

Alessandro LAGIOIA
(Università degli Studi di Bari Aldo Moro)

Keywords: *Iohannes de Segarellis, Seneca, Hercules furens, Additiones ad librum Iohannis Bocacii De casibus virorum illustrium.*

Abstract: “O misera domus Herculea”: *an unpublished contribution to the humanistic reception of the myth of Hercules.* The study traces the medieval transmission of the myth of Hercules, beginning with the exegesis of the Hercules furens through the interpretations of the earliest commentators on Seneca’s tragedies and those of the Ovidian commentators on the *Metamorphoses*. Then, it focuses on Giovanni Segarelli’s interpretation of the character in a chapter of his *Additiones ad librum Iohannis Bocacii De casibus virorum illustrium*, preserved only in one manuscript, cod. Matritensis 17652. The article also provides a critical edition of chapters XXVIII and XXIX of the work.

Parole-chiave: *Iohannes de Segarellis, Seneca, Hercules furens, Additiones ad librum Iohannis Bocacii De casibus virorum illustrium.*

Riassunto: *Il contributo ricostruisce la fortuna medievale del mito di Ercole a partire dall'esegesi all'Hercules furens attraverso le interpretazioni dei primi commentatori di Seneca tragico e quelle degli esegeti ovidiani delle Metamorfosi per poi soffermarsi sulla interpretazione del personaggio da parte di Giovanni Segarelli in un capitolo delle sue Additiones ad librum Iohannis Bocacii De casibus virorum illustrium trädite da un testimone unico, il cod. Matritensis 17652. Correda l'articolo l'edizione critica dei capitoli XXVIII e XXIX dell'opera.*

Cuvinte-cheie: *Iohannes de Segarellis, Seneca, Hercules furens, Additiones ad librum Iohannis Bocacii De casibus virorum illustrium*

Rezumat: *“O misera domus Herculea”: o contribuție inedită la receptarea umanistă a mitului lui Hercule. Studiul urmărește transmiterea medievală a mitului lui Hercule, începând cu exegeza Hercules furens prin interpretările celor mai vechi comentatori ai tragediilor lui Seneca și ale comentatorilor ovidieni asupra Metamorfozelor. Apoi, se concentrează asupra interpretării personajului de către Giovanni Segarelli într-un capitol al lucrării sale Additiones ad librum Iohannis Bocacii De casibus virorum illustrium, păstrat într-un singur manuscris, cod. Matritensis 17652. Articolul include, de asemenea, o ediție critică a capitolelor XXVIII și XXIX ale lucrării.*

DEL BUON USO DELLA LIRA:
ERMES (HOM. 4) E TEUTRA (SIL. 11, 288-482)

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.421

Carmela LAUDANI
(Università della Calabria)

Keywords: *Hermes, Teuthras, Chiron, lyre.*

Abstract: *The good use of the lyre: Hermes (Hom. 4) and Teuthras (Sil. 11, 288-482). In the eleventh book of the Punica, Silius Italicus reinterprets in his own way the epic motif of a bard singing during a banquet. A significant literary model is represented by the Hymn to Hermes. This reinterpretation can be read as a legitimization of some of Silius' choices, starting with the insertion of two related musical performances by the same singer in the same narrative sequence. The model of the Homeric hymn also constitutes a precedent for the importance given to the pedagogical role of the centaur Chiron in the second song of Teuthras.*

Cuvinte-cheie: *Hermes, Teutra, Chiron, liră.*

Rezumat: *Buna folosire a lirei: Hermes (Imn. 4) și Teutra (Sil. 11, 288-482).* În cartea a unsprezecea din *Punica*, Silius Italicus reinterpretează în mod original motivul epic al bardului care cântă în timpul unui ospăț. Un model literar semnificativ este reprezentat de Imnul către Hermes. Această reinterpretare poate fi citită ca o legitimare a unor alegeri ale lui Silius, începând cu introducerea a două momente muzicale corelate, interpretate de același cântăreț, în aceeași secvență narativă. Modelul imnului homeric constituie, de asemenea, un precedent pentru importanța acordată rolului pedagogic al centaurului Chiron în a doua cântare a lui Teutra.

ALDELMO DI MALMESBURY EPISTOLOGRAFO

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.431

Patrizia MASCOLI
(Università degli Studi di Bari Aldo Moro)

Keywords: *Aldhelm of Malmesbury, Cantenbury school, Latin language, epistolary.*

Abstract: *Aldhelm of Malmesbury, epistolographer.* Aldhelm, abbot, bishop and man of letters, was a symbolic figure of 7th century England, characterized by wars between different kingdoms that often resulted in acts of atrocities. In this historical context and in this political and cultural climate, the personality of Aldhelm stands out. Trained at the Canterbury school, he is the first Anglo-Saxon author to have adopted the Latin language. Aldhelm left us an interesting corpus of letters that constitutes a privileged observatory for considering the reciprocal relations and exchanges that took place in the 7th century between the two Christian cultures, that of Irish origin and that of Anglo-Saxon origin.

Cuvinte-cheie: *Aldhelm de Malmesbury, Școala de la Cantenbury, limbă latină, epistolar.*

Rezumat: *Aldhelm de Malmesbury, epistolograf.* Aldhelm, abate, episcop și om de litere, a fost o figură simbolică a Angliei secolului al VII-lea, caracterizată de războaie între diferite regate care adesea se soldau cu acte de atrocitate. În acest context istoric și în această atmosferă politică și culturală, personalitatea lui Aldhelm se evidențiază. Format la Școala din Canterbury, el este primul autor anglo-saxon care a adoptat limba latină. Aldhelm ne-a lăsat un corpus interesant de scrisori care constituie un observator privilegiat pentru a înțelege relațiile reciproce și schimburile care aveau loc în secolul al VII-lea între cele două culturi creștine: cea de origine irlandeză și cea de origine anglo-saxonă.

NUOVE FORME DI RAPPRESENTAZIONE DELLE AUGUSTAE NEL III SECOLO D.C.: IL CASO DEI MILIARI

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.443

Manuela MONGARDI
(Alma Mater Studiorum – Università di Bologna)

Key-words: Augustae, epigraphy, milestones, 3rd century AD, imperial ideology.

Abstract: *New forms of representation of the Augustae in the third century AD: the case of milestones.* The paper proposes an analysis of the phenomenon of the presence of the Augustae on milestones from both a diachronic and a geographic distribution perspective. Special attention will be paid, on the one hand, to the promoters of the erection of the monuments and the possible reasons underlying the initiative from time to time, and, on the other hand, to the titles with which these women were honored.

Cuvinte-cheie: Augustae, epigrafie, miliaria, secolul al III-lea d.Hr., ideologie imperială.

Rezumat: *Noi forme de reprezentare a Augustae-lor în secolul al III-lea d.Hr.: exemplul oferit de miliaria.* Articolul propune o analiză a fenomenului prezenței Augustae-lor pe miliaria din perspectivă diacronică, precum și a distribuției geografice. O atenție deosebită va fi acordată, pe de o parte, promotorilor ridicării monumentelor și posibilelor motive ale inițiativei și, pe de altă parte, denumirilor cu care au fost onorate aceste personalități.

BETWEEN SWORD AND CROSS: THE CHRISTIANIZATION OF ROMAN MILITARY CULTURE FROM PERSECUTION TO SYM- BOLIC TRANSFORMATION

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.467

Roberto MONTEFINESE
(Universidad Católica San Antonio de Murcia)

Keywords: Christianization, roman army, military religion, identity transformation, miles Christi.

Abstract: *This paper analyzes the impact of Christianity on Roman military culture during the later period of the Empire. The transition from traditional religion, centered on pagan cults and loyalty to the emperor, to Christian values led to a profound transformation of the Roman soldier's identity. Through an interdisciplinary approach, the study examines how religious beliefs influenced military life, from ritual practices to spiritual symbolism and new forms of allegiance. Literary, epigraphic, and archaeological sources are explored to understand this transitional process, in which the soldier becomes not only a historical figure but also a theological symbol. The result is a reinterpretation of the military role within a new religious and cultural order.*

Cuvinte-cheie: creștinare, armata romană, religie militară, transformarea identității, miles Christi.

Rezumat: Între sabie și cruce: creștinarea culturii militare romane de la persecuție la transformarea simbolică. *Lucrarea analizează impactul creștinismului asupra culturii militare romane în perioada târzie a Imperiului. Trecerea de la religia tradițională, centrată pe cultele păgâne și pe loialitatea față de împărat, la valorile creștine a generat o transformare profundă a identității soldatului roman. Printr-o abordare interdisciplinară, studiul urmărește modul în care credințele religioase au influențat viața militară, de la practicile rituale la simbolismul spiritual și noile forme de loialitate. Sunt examinate surse literare, epigrafice și arheologice, pentru a înțelege acest proces de tranziție, în care soldatul devine nu doar o figură istorică, ci și un simbol teologic. Rezultatul este o reinterpretare a rolului militarului în cadrul unei noi ordini religioase și culturale.*

QUIA NON, SICUT VIDET HOMO, VIDET DEUS. CECITÀ E GUARIGIONE NELLA VITA DI SEVERINO DI EUGIPPPIO

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.489

Fabrizio PETORELLA
(Università di Pisa)

Parole chiave: Vita di Severino, cecità spirituale, guarigione, miracoli, agiografia tardoantica.

Riassunto: *Fonte eccezionale per comprendere le vicende che hanno interessato il Norico in epoca tardoantica, la Vita di Severino di Eugippio è anche e soprattutto un'opera agiografica che rispetta pienamente i canoni propri del genere letterario a cui appartiene; al santo protagonista vengono, dunque, attribuiti miracoli di varia natura, che non possono essere facilmente ricondotti a schemi comuni. È, tuttavia, singolare come, in un contesto tanto multiforme, uno specifico tema – quello della guarigione dalla cecità – ritorni in più occasioni, declinato*

in maniere e contesti molto differenti. Proprio i passi della Vita di Severino dedicati a questo argomento costituiranno l'oggetto del presente articolo; un'attenta analisi permetterà di individuare il fil rouge che li unisce e di ricostruire il messaggio che Eugippio intende trasmettere, attraverso di essi, al suo pubblico. Come si vedrà, rielaborando abilmente un diffuso topos agiografico, il biografo sviluppa un raffinato discorso sulla cecità spirituale, all'interno del quale gli insegnamenti di Severino giocano un ruolo di assoluto primo piano.

Keywords: Life of Severinus, spiritual blindness, healing, miracles, Late Antique hagiography.

Abstract: Quia non, sicut videt homo, videt deus. Blindness and Healing in Eugippius' Life of Severinus. An exceptional source for understanding the events that affected Noricum in Late Antiquity, Eugippius' Life of Severinus is also, and above all, a hagiographic work which fully respects the canons proper to its literary genre. Its protagonist is thus portrayed as an exceptional saint, able to perform miracles of various kinds which cannot easily be traced back to common patterns. However, it is singular that, in such a multiform context, a specific theme – that of healing from blindness – returns on several occasions, declined in very different manners and contexts. It is precisely the passages of the Life of Severinus devoted to this topic that will constitute the subject of the present article. A careful analysis will allow to identify the fil rouge which links them and to reconstruct the message that Eugippius intends to convey through them to his audience. As will be seen, skillfully re-elaborating a widespread hagiographic topos, the biographer develops a refined discourse on spiritual blindness, within which Severinus' teachings play an absolutely prominent role.

Cuvinte-cheie: Viața Sfântului Severin, orbire spirituală, vindecare, miracole, hagiografie antică târzie.

Rezumat: Quia non, sicut videt homo, videt deus. Orbire și vindecare în Viața Sfântului Severin de Eugip. O sursă excepțională pentru înțelegerea evenimentelor care au afectat Noricum în Antichitatea târzie, Viața Sfântului Severin a lui Eugip, este, de asemenea și mai presus de toate, o lucrare hagiografică care respectă pe deplin canoanele proprii genului său literar. Astfel, protagonistul său este portretizat ca un sfânt excepțional, capabil să realizeze miracole de diferite tipuri, care nu pot fi atribuite cu ușurință unor modele comune. Cu toate acestea, este singular faptul că, într-un context atât de multiform, o temă specifică – cea a vindecării de orbire – revine în mai multe rânduri, declinată în maniere și contexte foarte diferite. Tocmai pasajele din Viața Sfântului Severin consacrate acestei teme vor constitui subiectul articolului de față. O analiză atentă va permite identificarea celui fil rouge care le leagă și reconstituirea mesajului pe care Eugip intenționează să îl transmită prin intermediul lor publicului său. După cum se va vedea, reelaborând cu abilitate un topos hagiografic foarte răspândit, biograful dezvoltă un discurs rafinat asupra orbirii spirituale, în cadrul căruia învățăturile lui Severin joacă un rol absolut proeminent.

A NEW VOTIVE ROMAN INSCRIPTION FROM ROGATICA DEDICATED TO LIBER PATER (EAST DALMATIA)

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.509

Vladimir P. PETROVIC
(Académie Serbe des Sciences et des Arts,
Institut des Etudes Balkaniques, Belgrade)

Keywords: *Rogatica, Dalmatia, inscription, Liber Pater.*

Abstract: *Recently, in the riverbed of the Rakitnica River in Rogatica, during the construction of the embankment, a monument with an inscription in Latin was noticed, which originates from the immediate surroundings and was brought with the remaining large pieces of stone. It is a Roman votive inscription dedicated to the Roman deity Liber Pater. In addition to analyzing inscriptions and Roman deities revered in the territory of Rogatica, the paper also discusses the status of this settlement in the Roman epoch.*

Cuvinte-cheie: *Rogatica, Dalmatia, inscripție, Liber Pater.*

Rezumat: *O nouă inscripție romană votivă de la Rogatica dedicată lui Liber Pater (Dalmatia estică). Recent, în albia râului Rakitnica din Rogatica, în timpul lucrărilor de construcție a digului, a fost descoperit un monument cu o inscripție în limba latină, care provine din zona imediat înconjurătoare și a fost adus împreună cu alte bucăți mari de piatră. Este vorba despre o inscripție votivă dedicată divinității romane Liber Pater. Pe lângă analiza inscripției și a zeilor romani venerați pe teritoriul localității Rogatica, lucrarea abordează și statutul acestei așezări în epoca romană.*

AUDACTER FACIO: IL CONFRONTO TRA SANTI NELL'HOM. 6 IN IS. 1-2 DI ORIGENE

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.517

Daniela SCARDIA
(Università del Salento)

Keywords: *Origen, Jerome, Jewish exegesis, Isaiah, comparison between saints.*

Abstract: Audacter facio: The comparison between saints in Origen's Homily 6 on Isaiah 1-2. The first part of this paper deals with Origen's comparison between Isaiah and Moses in Hom 6 in Is. It highlights the seemingly diametrically opposed but essentially not so divergent outcomes of this confrontation. The second part attempts to reconstruct the relationship established by Origen, with regard to these verses of Isaiah, with Jewish exegesis. It takes into account Jerome's evidence in his Ep. 18A too.

Cuvinte-cheie: Origene, Ieronim, exegeză iudaică, Isaia, comparație între sfinți.

Rezumat: Audacter facio: Comparația dintre sfinți în Omilia 6 la Isaia 1-2 a lui Origen. Prima parte a acestui studiu analizează comparația pe care Origen o face între Isaia și Moise în Omilia 6 la Isaia. Ea evidențiază concluziile aparent diametral opuse, dar în esență nu atât de divergente, ale acestei confruntări. A doua parte încearcă să reconstruiască relația pe care Origen o stabilește, în legătură cu aceste versete din Isaia, cu exegeza iudaică. În acest demers este luată în considerare și mărturia lui Ieronim din Epistola 18A.

LACRIMAE SUA VERBA SEQUUNTUR: PATHOS ELEGIACO E RETICENZA EMOTIVA NELL'EROIDE DI IPERMESTRA

DOI: 10.47743/CetC-2025-20.2.551

Enrico SIMONETTI
(Università Pegaso)

Keywords: Hypermestra, Heroïdes, feelings, Ovid.

Abstract: Lacrimae sua verba sequuntur: elegiac pathos and emotional reticence in the Herois of Hypermestra. To bridge the physical and psychological distance that separates the women from their men, in Ovid's *Heroïdes* the lamenting girls display a wide range of emotions, expressed with marked rhetorical emphasis. While Penelope and Laodamia hope for the return of their husbands from the Trojan war, Oenone, Hypsipyle, Deianira, and Medea, betrayed by their partners, are tormented by jealousy; not much better fate awaits Phyllis, Dido, and Ariadne, abandoned by the men they had saved and welcomed; finally, Briseis and Hermione lament the laziness of Achilles and Orestes, slow to rescue them from their detestable captivity. However, it seems that this emotional movement is somewhat censored in the letter of Hypermestra to Lynceus, whose cold and formal tone has often been highlighted by scholars: forced, like Canace, to endure the cruelties of a merciless father, the innocent Danaïd, on the one hand, omits any reference to the passion of love, while on the other hand, insists on the pietas shown toward the sanctity of marriage. My paper,

therefore, aims to compare *Hypermetra's* sensibility with the emotional attitude of the other heroines, in order to bring out the originality in *Heroides XIV*.

Cuvinte-cheie: *Hypermetra*, *Heroides*, sentimente, Ovidiu.

Rezumat: *Lacrimae sua verba sequuntur: patos elegiac și reținerea emoțională în Heroida Hypermetrei.* Pentru a reduce distanța fizică și psihologică ce desparte femeile de soții lor, în *Heroides* lui Ovidiu, tinerele plângătoare își exprimă o gamă largă de emoții, accentuate printr-un pronunțat rafinament retoric. În timp ce *Penelopa* și *Laodamia* speră în întoarcerea soților lor din războiul troian, *Oenone*, *Hypsipyla*, *Deianira* și *Medeea*, trădate de partenerii lor, sunt chinuite de gelozie; un destin nu cu mult mai bun le așteaptă pe *Phyllis*, *Dido* și *Ariadna*, abandonate de bărbații pe care i-au salvat și i-au primit cu bunătațe; în cele din urmă, *Briseis* și *Hermione* deplâng lăncezeala lui *Ahile* și *Orestes*, care întârzie să le salveze dintr-o captivitate detestabilă. Totuși, se pare că această desfășurare emoțională este, într-o anumită măsură, cenzurată în scrisoarea *Hypermetrei* către *Lynceus*, al cărei ton rece și formal a fost adesea remarcat de cercetători: constrânsă, asemenea lui *Canace*, să suporte cruzimile unui tată lipsit de milă, nevinovata *danaidă* omite, pe de o parte, orice referire la pasiunea iubirii, iar, pe de altă parte, insistă asupra pietas-ului manifestat față de sacralitatea căsătoriei. Lucrarea mea își propune, așadar, să compare sensibilitatea *Hypermetrei* cu atitudinea emoțională a celorlalte eroine, cu scopul de a evidenția originalitatea *Heroides XIV*.